

Yhdenvertaisuus ja eriarvoisuus liikunnassa

Connexthankkeen aamukahvi 19.11.2020

Eva Rönkkö,

Jyväskylän yliopisto, tohtorikoulutettava

Eläkeläiset ry, monikulttuurisuustyön suunnittelija

Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa

https://www.lts.fi/media/lts_julkaisut/julkaisut/eriarvoisuuden-kasvot-liikunnassa/eriarvoisuuden-kasvot-liikunnassa-artikkelikokoelma.pdf

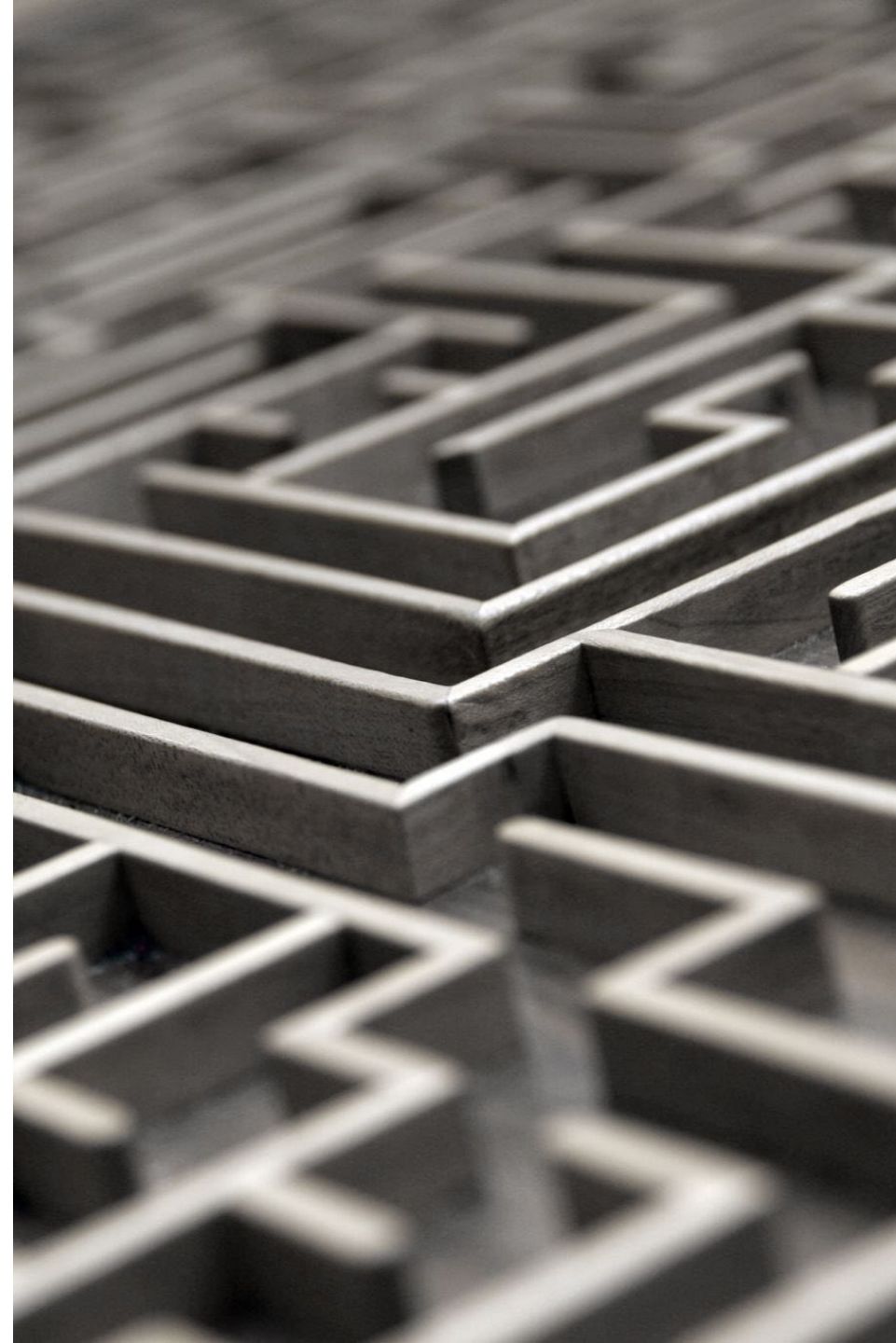
Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa

Kinkkinen yhdenvertaisuus 1/2

- Mitä tarkoitamme, kun puhumme yhdenvertaisuudesta
  - Yhdenvertaisuus lain edessä?
  - Yhdenvertaisuus ihmisten kesken?

Kinkkinen yhdenvertaisuus 2/2

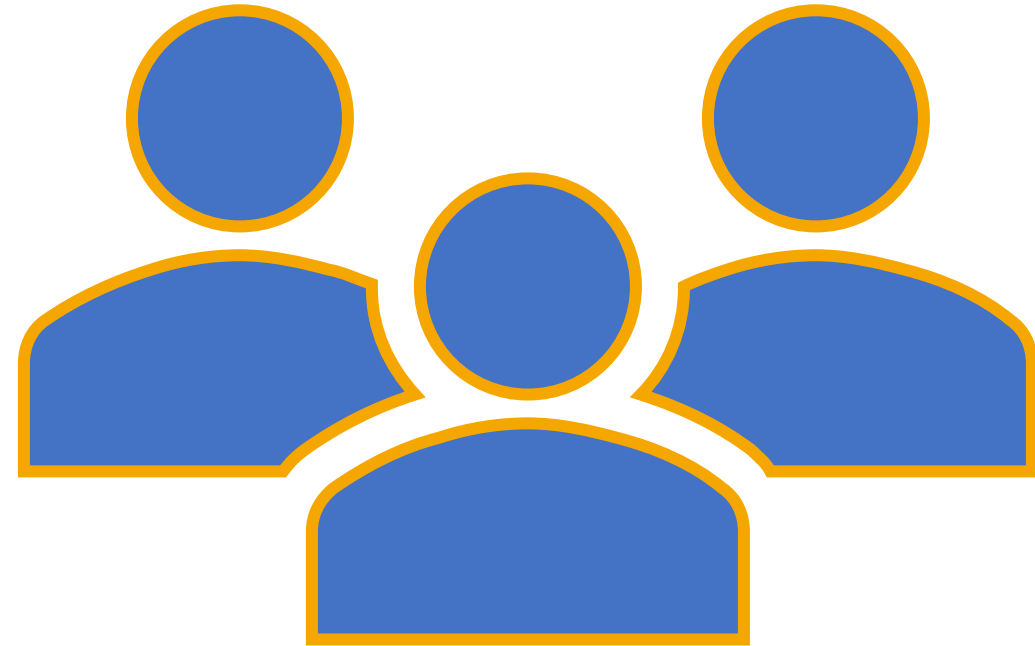
- Ketä tarkoitamme kun puhumme yhdenvertaisuudesta?
  - Vammaisia
  - Ulkomaalaistaustaisia
  - Seksuaalivähemmistöjä

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan:

sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän

- sukupuolestaan,
- iästään,
- etnisestä tai kansallisesta alkuperästään,
- kansalaisuudestaan,
- kielestään,
- uskonnostaan ja
- vakaumuksestaan,
- mielipiteestään,
- vammastaan,
- terveydentilastaan,
- seksuaalisesta suuntautumisestaan tai
- muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Liikunta ja yhtenäisyys

- Sukupuolten välinen tasa-arvo
- (Suvaitsevaisuus), syrjintä ja rasismi
- Seksuaalivähemmistöt

URHEILUN TAKAPUOLI

PÄIVI BERG & MARJA KOKKONEN (toim.)

TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS
LIIKUNNASSA JA URHEILUSSA

Mitä on eriarvoisuus?

- Yhteiskunnallinen ja kulttuurinen ilmiö jolla viitataan **tasa-arvon puutteeseen** ja joka rajoittaa ihmisenä toimimista (Thornborn 2014)
- Epäoikeudenmukaiseksi **mahdollisuuksien ja resurssien jakautumiseksi**, joka konkretisoituu eroina terveydessä ja hyvinvoinnissa. (Borodulin 2020)
- Tila, jossa ihmisten välillä on **epäoikeudenmukaisia tai eettisesti väriä, vältettävissä olevia eroja** (THL)

Miten voimme
ymmärtää
eriarvoisuutta?

- Ilmentymänä (koettu)
- Tilan tuottamisena (aiheutettu)

Eriarvoisuuden syntymisen 4 mekanismia

1. Etäännyttäminen,

Erojen annetaan tahattomasti kasvaa tai niitä jopa kasvatetaan, kukaan ei varsinaisesti työnnä vähän liikkuvaa henkilöä pois toiminnan piiristä, mutta toiminta ei ole sellaista, joka mahdollistaisi osallistumisen. Enemmän **liikkuvat näyttäisivät voittajilta ja vähemmän liikkuvat häviäjiltä.**

Eriarvoisuuden syntymisen 4 mekanismia

1. Etäännyttäminen,

2. Ulossulkeminen

Vallan käyttö, **kuka pääsee joukkoon** ja kuka jää ulkopuolelle. Toiseuttaminen ja stereotyyppiset kohtaamiset

Eriarvoisuuden syntymisen 4 mekanismia

1. **Etäännyttäminen,**

2. **Ulossulkeminen**

3. **Hierarkisointi**

Valtaa sisältävät sosiaaliset hierarkiat (luokkajaot), toisilla on määräysvaltaa ja toiset ovat käskynalaisia. **Normien mukaisilla on enemmän liikkumatilaa**

Tutkimustrendit niin meillä kuin maailmalla osoittavat alhaisempaa osallistumisastetta kaikille urheilukenttiä hallitsevan valkoisen, keskiluokkaisen, heteroseksuaalisen ja fyysisesti terveen miehen normista poikkeaville (Kananen 2020).

Eriarvoisuuden syntymisen 4 mekanismia

1. Etäännyttäminen,
2. Ulossulkeminen
3. Hierarkisointi
4. Riisto

Hyväksikäytetään alempiarvoiseksi asemoitujen yksilöiden resursseja, edellyttää aikaisemmillä mekanismeilla ihmisten luokittelua ylempi- ja alempiarvoiseksi

Miten käytännössä eriarvoisuus syntyy?

- Eriarvoisuus ei synny itsestään, vaan **joku** sen saa aikaiseksi
- Se joku voi olla:
  - Yksilö
  - Kollektiivi
  - Instituutio (rakenteellinen)

Inhimillinen toiminta synnyttää institutionaaliset käytännöt

Monitahoinen eriarvoisuus

X (taustatekijä) + **Y** (mekanismi) = **Z** (ilmentymä)

iäkäs + etäännyttäminen = heikompi kunto

lihava + ulossulkeminen = ei kuuluu joukkoon

rodullistettu + hierarkisointi = rasismi

Eriarvoisuus ilmentymänä (lopputulema)

Elämänehtojen eriarvoisuus

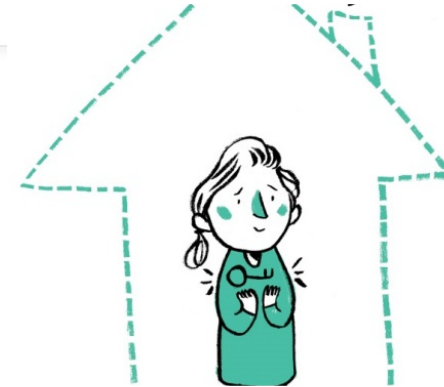
- Fyysinen kunto
- Terveys ja toimintakyky
- Asuminen
- Elinikä

- **Palvelujen saatavuus**

Sosiaalinen eriarvoisuus

- Syrjintä yksilö, ryhmät
- Hierarkiat (tasa-arvo)
- Kunnioitus (sukupolvien välillä)

Resurssien eriarvoisuus

- Raha
- Terveyslukutaito
- Liikuntakulttuuri
- Fyysinen kyvykkyys
- Kielitaito
- Ymmärrys systeemistä

Josta syntyy uusi heikentävä lähtökohta

Yhdenvertaisuuden edistämiseksi siiloutunut, ryhmäkohtainen lähestyminen ei ole ratkaisu

Ihmisten kategorisointi ryhmiin aiheuttaa stereotyyppisiä lähestymisiä ja jättää taustatekijöiden **risteävät** vaikutukset piiloon

Esimerkiksi

- vammaiset
- romanit
- ulkomaalaistaustaiset

Ihmiset kuuluvat useaan eri ryhmään samanaikaisesti, ja nämä kaikki eronteot (mekanismit) muokkaavat toiminnan ehtoja ja vaikuttavat siihen, minkälaiseen asemaan yksilö asettuu liikuntakentällä

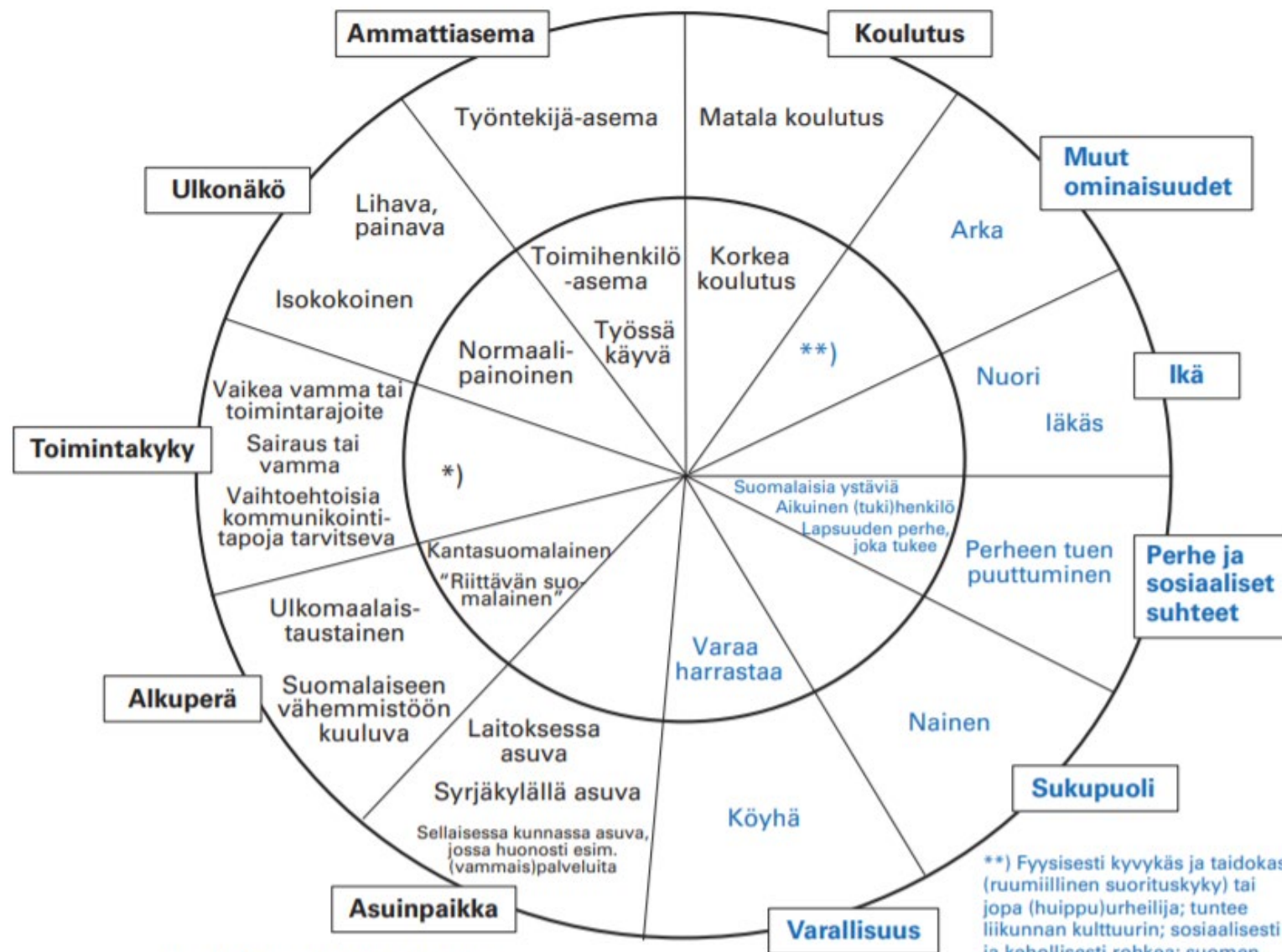
Esimerkki risteävistä vaikutuksista

X 1 "iäkäs" + **X 2** vieraskielinen + **X 3** syrjäkylällä asuva +
etäännyttäminen (ei ole tarjolla sopivaa palvelua) = **Z** heikompi kunto

Erityisyydestä
yhtäläisyyteen
ilman ryhmäkategorioi

Etuoikeutetut ja
taakse jäävät

Kuvio 1. Liikunnan intersektionaalisuuskiekko artikkelien pohjalta piirrettynä.

*) Ei kuntoutustarvetta; ei apuväline-tarvetta; ei toimintarajoitteita.

Entäs sitten?

- Etäännyttäminen – lähentäminen

Rakenteelliset muutokset, resurssien suuntaamista niin, että heikompaan asemaan joutuneen yksilön on mahdollista edetä liikuntakentällä: liikkua enemmän ja itselle mielekkäällä tavalla

- Ulossulkeminen – osallistaminen

Yhdenvertaisuussuunnitelmat – ketkä eivät näy toiminnassa. Mukaan ottamista, ovien avaamista ja oikeuksien myöntämistä aikaisemmin ulkopuolelle jätetyille,

- Hierarkisonti – valta-asemien purkaminen

Koulutusta. Hierarkioiden ja yhteiskunnallisten valtasuhteiden tunnistaminen ja tunnustaminen sekä ennako-oletusten ja -käsitysten olemassaolon tiedostaminen

Mistä muutosta?

- **Poteroista ulos.** Vähemmistöjen liikuntakysymyksiä on käsiteltävä yleisillä liikuntafoorumeilla, ei erikseen
- **Ryhmäajattelun purkaminen.** Mitä ilmaisuja käytämme? Eriarvoisuuden syntymistä täytyy ymmärtää laajasti, erottelematta ihmisiä ryhmiin ja kehittää siihen ajatukseen perustuvaa koulutusta
- **Tutkimusta on uudistettava** (jämähtänyt vanhoihin kaavoihin)
- **Heterogeenisyyttä toimijoihin,** koulutusta organisaatioille
- **Yhteiskunnassa olevaa moninaisuutta ei oteta liikuntakentällä vielä tarpeeksi huomioon**